

AUGUST VON PLATEN

Pożegnanie Rzymu

AUGUST VON PLATEN

Pożegnanie Rzymu

TŁUM. STEFAN NAPIERSKI

Komu wędrować w podłuż¹ drogi Appijskiej²
ku południowi wolno,
Kogo z trzęsawiska łągów³ magicznej bogini
Wzgórza witają (która Odysowi podała ongi⁴
kubek, łagodnie
Śpiewanie słodkie wznosząc przy kołowrotku),
Szczęsnym niechaj się mieni, chmurne,

¹w podłuż — wzdłuż. [przypis edytorski]

²droga Appijska — Via Appia Antica, najstarsza droga rzymska, zaczynająca się w Rzymie przy Circo Massimo, na przedmieściach przebiegająca w pobliżu ruin willi staroż. rodów rzymskich oraz niedaleko katakumb, a następnie biegnąca na południe w okolice Kapui pod Neapolem, a stamtąd na wschód, prowadząc aż do wybrzeża Adriatyku, do Brindisi. [przypis edytorski]

³łąg — podmokła łąka, często porośnięta krzewami. [przypis edytorski]

⁴ongi a. ongiś — kiedyś, swego czasu. [przypis edytorski]

Melancholijne, nasycone gorączką,
Podmuchy Romy zostawiwszy w tyle!

Czyżże tęsknocie się godzi z dawna zamierz-
chłych czynów zmartwiały dech? Godziż⁵ się
klechda⁶ owego męża, zapatrzzonego w dzieje?
Który prawi, że tutaj synowi Zewsa⁷ woły w jarz-
mie zagrabiono, a tam
Wiekuisty głaz zakopał Romulus,
Tu, ponad źródłem Egerii,
Gdzie niegdyś gaje szemrały, pił
Numa⁸ mądrość, czyżże się godzi?

Pustać⁹ pozostała jeno i gruzy. Wypatrzyć po-
trafi, ukazać
Ciekawość to miejsce okropne, gdzie zewłok¹⁰
krwawy Cezara

⁵godziż się — konstrukcja z partykułą -że, skróconą do -ż; znaczenie: czy się godzi. [przypis edytorski]

⁶klechda — podanie ludowe wywodzące się z tradycji, z miejscowych wierzeń. [przypis edytorski]

⁷Zews — własc.: Zeus. [przypis edytorski]

⁸Numa Pompiliusz (715–673 p.n.e.) — wg legendy drugi król Rzymu. [przypis edytorski]

⁹pustać — pustka. [przypis edytorski]

¹⁰zewłok — zwłoki. [przypis edytorski]

Leżał, a nadto ową kolumnę, gdzie padł, bo-
skiego wodza kolumnę,
Który w Farsalii wycieńczon¹¹, Tempy doliną
Uciekał, doliną tą eleuzyjską,
Gdzie z bożka rzeczno urny wpodłuż
Łęgów zielonych złote tonie cieką.

Wszelako okręt w żaglach ku morderczej wkrót-
ce zwiódł go przystani:
Nie bez zgryzoty, nie bez oka zasnutego mgłą
żalu
Śmiertelnego wroga zewłok ujrzał zwycięzca,
pomny minionych dni przyjaźni,
Lub opłakując w duszy Romy losy, on sam
Rzymianin, bluźniący, który
Zwalił ją. Przewalały się czasy,
A Roma padała, padała i pada.

Wprawdzie osuwa się z wolna, jak to, co trwać
ma, opada, podobna
Wspaniałemu ładowi umysłu, co gwiazdne pie-
śni harmonii

¹¹wycieńczon — dziś: wycieńczony. [przypis edytorski]

Z onego świata — przywodzi nużącemu życiu
kramarzy, piętnowan¹²

Marzyciela mianem, sam jeden wszystko jasno
ważący;

Wszelako obładowany nad miarę pochyła

W pył powoli zamyśloną głowę

Wciąż niżej, pełen boleści.

Tako i Rzym. Na nic nie zdał się jemu dostatni
krwiożerczych

Tyranów przepych. Świeży pędzie palmy wscho-
dzącej wiarą,

Która jeno głębokomyślne cienie wokół rzuca-
łaś ponad stygmaty praczasów,

Czyli¹³ poblask i pompy czarodziejskie sztuczki
cię ocaliły?

Niechaj barki ludu dźwigają

Okapujące od klejnotów karło¹⁴,

Które wznosi namiestnika Boga!

¹²*piętnowan* (daw.) — skrócona forma r.m.; dziś: piętnowany. [przypis edytorski]

¹³*czyli* — tu: konstrukcja z partykułą -li; znaczenie: czy też. [przypis edytorski]

¹⁴*karło* — fotel o wygiętych nogach, popularny we Włoszech. [przypis edytorski]

Z ruin wspaniałych Romy korynckiego kunsztu
kapitel, całe kolumny unosząc,
Wspiera, grabież uwieczniając, twój arcykapłan
niedorzecznie
Własne świątynie, szpetotę z pięknem na darmo
W jedno spajając. San Pietro¹⁵ w zenit wznosi
Dostojne kopułami stropy:
Tytaniczną budowlę wszelako
Burzy twardy mnich z Wittenbergi¹⁶.

Oto klucze twoje, tyranio apostołów, utraciły
władzę.

On, który miasto świata i kręgi ziemskie darzy
błogosławieństwem:

Jeno wspomnienie zostało. Wydarło z rozrytej
gleby legendę prastarych herojów¹⁷:

Krwawiąc, dyszy ciężko pasujący się¹⁸ o wieniec

¹⁵*San Pietro* — Święty Piotr; tu: bazylika św. Piotra. [przypis edytorski]

¹⁶*mnich z Wittenbergi* — Martin Luter (1483–1546), niem. reformator religijny, teolog, współtwórca luteranizmu; jako jeden z momentów wyznaczających początek reformacji wskazywany jest jego sławny akt przybicia na drzwiach kościoła zamkowego w Wittenberdze 95 też potępiających sprzedaż odpustów przez kościół katolicki (31 października 1517). [przypis edytorski]

¹⁷*heroj* — bohater. [przypis edytorski]

¹⁸*pasować się* — walczyć z kimś. [przypis edytorski]

atleta,
Groty ostrzone miota bóg
Śpiewu, niezmilkłe¹⁹ żale budzi
Uroczo piękny druh Hadriana²⁰...

Wszelako mąci wejrzenie roztrwoniony nad-
miar posągów,
Niepokój dygoce nieśmiało, jak dusza dziew-
częcia,
Która z gromady wdzięcznych zalotników obrać
ma najwdzięczniejszego:
Nadmiernym rozkoszom nierzadko ulega duch.
Silnym nie przystoi przeszłość,
Jako że uczeń pojętny sztuki
Nie wyuczy się poprzez kunszty.

Jeśli chcesz rady posłuchać, wprzód²¹ rozpoc-
nij, co proste:

¹⁹*niezmilkły* — nieuciszony; niemilknący. [przypis edytorski]

²⁰*uroczo piękny druh Hadriana* — sformułowanie to może dotyczyć albo Greka Antinousa (ok.110/115–130 r. n. e.), młodziutkiego przyjaciela cesarza Hadriana (76–138 r. n.e.), którego ten, nieutulony w żalu po jego przedwczesnej śmierci, rozkazał deifikować, albo też wiersza autorstwa Hadriana, zaczynającego się od słów: „Animula vagula, blandula / Hospes comesque corporis (...)”, tj. „Duszyczko, tkliwa i ruchliwa, / Gościu i druhu mojego ciała”. [przypis edytorski]

²¹*wprzód* — najpierw. [przypis edytorski]

Doskonałość zrałe²² wydaje owoce na wypróbowanych
Pniach, przyjacielu! Greckiemu duchowi nie hołduj przedwcześnie! Skrzydła woskowe
Przylepia jeno do ramion naśladowca lotu:
Ale kwitną w poblasku strefach
Temu jasne plejady,
Kogo rozmach zatrzyma u szczytu.

Wprawdzie niejeden stwarza ożywioną naturę,
kto Grecji
Długim mazołem hieroglificzną jeno urodę
Pozna i wdzięcznie formuje kształt nieśmiertelny. Budzi u różanego,
U srebrnego pluskania górskiego potoku
Od nowa stary tan olimpijski;
Tak wyprowadził Thordwaldsen²³
Z bogów zmierzchania świetlistość.

²²*zrały* (starop.) — dojrzały. [przypis edytorski]

²³*Thordwaldsen, Bertel* (1770–1844) — duński rzeźbiarz pochodzenia islandzkiego, przedstawiciel klasycyzmu, autor licznych rzeźb figuralnych o tematyce mitologicznej (Amor, Psyche, Apollo, Adonis), a także płaskich reliefów przedstawiających sceny m.in. z *Iliady*. [przypis edytorski]

Ale śpiew ten podobien²⁴ jest błędzemu łowcy:
kląskania²⁵ słowików
Z dała unoszą mu serce od gonitwy za zwierzem;
Bez ścieżki, w zaroślach się błąka, po kniei,
wzdłuż szczątków skalnych i borów liściastych,
Wreszcie wodogrzmot w górskiej kotlinie
Rozprasza wszelką melodię i sny.
Opustoszały zbocza, znowu
Tropi swą ścieżkę myśliwiec.

Błogi, komu wytrwałość i umiejętność zadumy
użycza terażniejszości,
Kto odrodzon²⁶ się czuje, zmierza do kształtu
nowego,
Komu istnienie wiekuiste zda się, a śmierć nawet
wymysłem despotów,
Zamyślenie o której podwiązuje puls szczęścia:
Chętnie taki opuszcza radośnie,
Kapitolu, państwo tych cieni,
Wasz przepych, cmentarze Romy!

²⁴*podobien* — skrócona forma r.m.; podobny. [przypis edytorski]

²⁵*kląskać* — tu: śpiewać. [przypis edytorski]

²⁶*odrodzon* — skrócona forma r.m.; odrodzony. [przypis edytorski]

Wiośnianność²⁷ globu! Łęgu partenopejski²⁸! Gro-
dzie młody na zawsze!

Przyjmij druha twojego, szumiącą go opłynąć za-
toką,

Z której ongi (tak klechda prawi pradawna)
urocza wyłoniła się piękność;

Mirty²⁹ pobrzeża, kwiecista piana toni we wło-
sach;

Jej to na brzegu Bakchos³⁰,

Gdy stopą ziemi dotknęła,

Szczep winny podał i tyrsos³¹!

Mnie ku pomocy poeta pośpiesza, chwałą świa-
ta uwieczon Kwiryta:

Z Hellady wracającego zgon go przemożny za-
skoczył;

Wszelako nie Romy wzgórze okryły popioły
w urnie zamknięte przedwcześnie:

«Niech kości moje, tak tchnieniem przekazał

²⁷wiośnianność — tu: młodość. [przypis edytorski]

²⁸partenopejski — związany z Republiką Partenopejską, państwem na Półwy-
spie Apenińskim istniejącym w 1799 r. [przypis edytorski]

²⁹mirt — rodzaj rośliny. [przypis edytorski]

³⁰Bakchos (gr.) — przydomek Dionizosa. [przypis edytorski]

³¹tyrsos a. tyrs — laska, atrybut Dionizosa. [przypis edytorski]

ostatnim,
W Neapolu odpoczną,
Gdziem w gajach złocistych owoców
Śpiewał pasterzy, zboże, herojów³²».

³²*heroj* — bohater, heros. [przypis edytorski]

